

ОНАЈ КОЈИ ОЖИВЉАВА ПОГЛЕДОМ¹

У чланку о Чарлсу Симићу на сајту *Poetry Foundation*, утицајне организације која је себи поставила за циљ да популаризује поезију на енглеском говорном подручју и издаје часопис *Poetry*, пише да Симић ствара „поезију о материјалној и духовној беди савременог живота”. Чини ми се да је то нешто најпогрешније што се о Симићу може рећи.

Чарлс Симић, једна од кључних фигура америчке поезије, песник лауреат (национално „одговоран за поезију”; иста позиција била је додељена и Бродском), добитник поред осталих значајних признања и Пулицерове награде те стипендије Макартур, коју често сматрају „грантом за геније”, окупиран је, како ми се чини, кудикамо сложенијим и важнијим задатком: он посматра беду, сићушне, често потпуно безначајне елементе физичког света и захваљујући том магијском погледу пред њим се разоткрива живот, показујући невероватно духовно богатство, које би, да га Симић не ствара својим педантним и драгоценим радом, заувек остало недоступно за читаоца.

*Госйоде, видиш ли
Буве шшо јуре у склонишше?
Не, он буве не види.²*

Али буве види Симић; то је најчистија манифестација *йоейшкoй йoйлега* (*poetic gaze*), феномена који захтева засебан темељан разговор, но, како ми се чини, који поседује, између осталог, и такво својство: он допушта да се у безначајном прозре значајно, те да се разоткрива то безначајно, неважно, попут коштице у воћу у којој је скривена клица што је други не виде; он пружа могућност да се истргну сижеи општељудског значаја:

*Трайови гечјих йрсшију
На смрзнушом окну
Малене школе.*

*Нейде сам йрочийшао: свака имйерија
Одржава се
Суровошћу својих зайшвора.*

¹ Предговор руског издања изабраних песама Чарлса Симића: Симић, Ч. (2021). *Ойкрыйшо до-йоздна: сборник сйихoйшворений*. Екатеринбург: Полифем.

² Уколико није другачије назначено, цитате превела преводитељка текста. (Прим. йрев.)

То својство поетског погледа које Симић примењује, стратешки зближава његове текстове са радовима уметника правца *arte povera*; не само зато што грађа, помоћу које се ствара уметнички исказ, може бити условно оскудна већ и зато што, служећи се том грађом, Симић изнова склапа уобичајени партнерски уговор песника с читаоцем: ангажовање које ће читалац морати да начини биће далеко веће од уобичајеног. То се јасно види у једној од најважнијих песама у овом избору „Моја исповест”:

*Видео сам старицу како сеги на клуџи
И шиша сегу косу нейосијећим маказама,
Све оледајући се у малом ручном олегалу.*

*Ништа јага нисам рекао,
Али те ноћи лежао сам на јоду зарозан,
Гризући оловку,
И уздишући с времена на време
Режао на нешто јамо најољу
Што ми није успевало да именујем.*
(Simić, 2010: 165)

Симић овде огољава механизам рађања поезије, о чему је реч горе у тексту: мајушна увребана сцена са старицом води га до нечег „тамо напољу, што ми није успевало да именујем”; но, на крају крајева, читалац ће морати то да учини – или да се мучи читаву ноћ лежећи зарозан на поду. Та патња је мучна – немогућност да се у потпуности искаже осећај велике пуноће света, што настаје из мајушног фрагмента људског постојања, неподношљива је; међутим, мало шта још песнику даје такав осећај узвишеног присуства у свакодневном постојању. Није случајно што у истој тој песми Симић претеће упозорава оне који су га умало „избацили из библиотеке” на „свог / невидљивог и свемогућег господара”. А можда тај господар повремено олакшава песников живот пунећи га, попут вреће, многобројним сведочанствима што захтевају поетско осмишљавање, можда само то осмишљавање постаје претешко и неиздрживо, и иако се говори о терету који вуче стари сакупљач крпа, испоставља се да је претешко управо песниково бремене?

*Прећворио сам се у врећу,
Стари сакуљач крпа
Изнесе ме у зору,
Идемо јаолако, идемо јаоинуши.*
(Simić, 1983: 34)

Песма се зове „Путовање”, али овде је реч о излету, о путовању градом, и управо излети, кратке шетње, изласци ван оквира куће с обавезним повратком (и једноставно тај пут назад, до куће) постају стална тема код Симића, који се за време и после Другог светског рата нагледао заиста великих и страшних путовања, када је његова породица бежала од фашиста из једног југословенског града у други: *urbs*

је овде у суштини *orbis*, (мали) град постаје (огромни) свет, његове грађевине постају земље, његове изнајмљене собе и посластичарнице, школске учионице и задимљене кухиње, хотелске собе и подруми што врве од пацова – све су то густо насељена места у којима обитавају богови и цареви, мистици и свеци, чији се животи помоћу ауторове поетске воље претварају у житија, исказана једном фразом, или чак и у краћој форми:

*Једној хладној чејврџка увечер,
у крчми у сусједствџу,
їлегао сам Звијер Раџа
како сама себи лиже сїол на џелевизији.*

*Бијаху џамо још џри мушџерије:
сџароме је Јози у крилу сједила Марија,
а њезин луди син у куџу
џирио је руке изнаг флиџера.*

(Simić, 2007: 153)

Па ко је он, који уме да посматра свет с таквом јасноћом и при томе са осећањем и љубављу? Његов поглед оживљава све што постоји; суперјунак сличних способности био би веома опасан – могуће је и обожаван; можда омрзнут; можда би га оставили на миру, још у детињству га ослепели преплашени житељи, јер ко још жели да живи у свету, у коме

*Баш џад ме мрџва мајка џозва
Да оїерем руке,
Јер вечера је већ на сџолу:
Миџић кої је мачка уловила.*

Али ни рат ни страшно детињство ни живот у свету нису ослепели Симића. Међутим, може се претпоставити да је и за самог суперјунака поседовање поетског погледа својеврсно најтеже искушење и да се чак и оштри напади среће што произилазе из осећаја властите бесмртности и бесмртности сопственог сећања овде стапају са језом и муком тешке болести. Но, док је песник способан да посматра свет, смрт није свемогућа.

Ипак, захваљујући Симићевом поетском погледу пред читаоцем се појављује свет у коме је класичном величанственошћу обдарена свака душа, а душом свако мајушно и бедно (у оба значења те речи) створење господње, од миша у цепу Хермесовог подераног поштанског кратког капута до пахуље што грца од смеха док посматра како се песник мучи да „Испише[м] нешто на грудима / Већ угризеним, / Већ раскрвављеним језиком”. Њихова мизерна постојања, њихове велике трагедије и чине оно велико богатство живота о коме се може разговарати и испоставити се да је то један од најдрагоценијих дарова које је поезија способна да поклони читаоцу. И Симић, на нашу срећу, о њима говори чак и с оним читаоцем који не може у потпуности да га чује:

Сваки црв је мученик,
Сваки врабац – жртва неїравде,
Рекао сам своме мачку,
Пошћо никої друїої није било у близини.

Мачак је имао среће; не дај боже да у нечему будемо досетљивији од мачка.

ИЗВОРИ:

- Симић, Ч. (1983). *Изабране њесме 1965–1982*. (Д. Албахари и др., прев.). Београд: Полит.
Simić, Č. (2007). *Hotel Nesanica: izabrane pesme (1967–2007)*. (D. Šodan, prev.). Zagreb: Profil.
Simić, Č. (2010). *Iščekijući presudu: izabrane pesme*. (D. Albahari i dr., prev.). Beograd: Arhipelag.

(С рускої љревела Мелина Панаошовић)